

PHA 204 EPİ-PALEOLİTİK DÖNEMDE ANADOLU-YAKINDOĞU ARKEOLOJİSİ

KONU 14: ANADOLU EPİ-PALEOLİTİK YERLEŞİMLERİ

- **Şarklı Mağara (Keber Mağarası)**

Gaziantep il merkezinin 10 km. kuzeyinde, Dülük Köyü'nün demiryolu istasyonu yakınındaki vadi yamacında, Keber Tepesi altında yer alır. Bostancı tarafından 1971 yılında kazılmıştır.

9 metrelik dolgunun üst katmanları Bostancı'ya göre Bronz Çağı seviyeleriyle temsil edilmiş, bunların altında ise Neolitik, Mezolitik ve üst Paleolitik dönemin buluntularına rastlanmıştır. Bostancı, mağaranın Mezolitik seviyelerinden üçgen, yarım ve trapez gibi geometrik mikrolitler ile çeşitli mikroburinlerin ele geçtiğini bildirmektedir. Deliciler, kenar kazıyıcılar, yuvarlak kazıyıcılar, taşkalemler ve ön kazıyıcılar diğer alet gruplarındandır. Bostancı bu endüstriye “*Şarklian*” adını vermiş ve bu seviyenin altındaki üst Paleolitik seviyelerin *Adıyamanien* kültürünü temsil ettiğini ifade etmiştir (Bostancı'ya göre *Dülüian*). Ayrıca bölgede yine kendi deyişiyle *Protosolutreen* kültürünün bulunacağını bildirmiştir.

- **Uluk Mevki Açık Hava Yerleşimi**

Şanlıurfa il sınırları içinde, Bozova İlçesi'nin yaklaşık 23 km. kuzeybatısında, Eskin Köyü'nün 2.5 km. kuzeydoğusunda, Atatürk Barajı'na çok yakın bir konumdadır. İlk kez 1977 yılında Özdoğan tarafından tespit edilmiştir.

Çok sayıda yonga, dilgi çekirdeği, çekirdek yenileme parçaları, yongalar üzerine yapılmış yuvarlak kazıyıcılar, ön kazıyıcılar, içbükey kazıyıcı, delici, uçlar, kenarları devamlı

ve dik düzeltili dilgiler; Özdoğan'ın yorumuna göre üst Paleolitik ve olasılıkla Epi-paleolitik döneme aittirler.

- **Macunçay**

Ankara il merkezinin batısında, merkezden yaklaşık 9 km. uzaklıkta, İstanbul-Ankara karayolunu geçtikten sonra Ankara Çayı'na karışan Macunçay adlı derenin eski yatağındadır. İlk kez 1947 yılında Kansu ve Ozansoy tarafından araştırılmıştır.

Kansu ve Ozansoy, Macunçay'ın çakılları içinden kendi deyimleriyle Mezolitik döneme atfedilen 1000'den fazla mikrolit toplamıştır. Buradan ele geçmiş olan mikrolitler arasında çeşitkenar, ikizkenar ve eşkenar formlarda üçgenler, simetrik ve asimetric trapezler ve az miktarda yarımaylar önemli mikrolitik alet gruplarındandır. Mikroburin'ler azdır. Bununla birlikte, az da olsa disk biçimli kazıyıcılar ve uçlar da ele geçmiştir. Araştırmacılara göre 1000'den fazla toplanmış olan parçalar içinde 300 tanesinin tipik mikrolitik alet olduğu belirtilmektedir. Yazarlar bu endüstrinin *Tardenovazien* tip özellikler gösterdiğini belirtmişlerdir.

- **Pınarbaşı Kaya Sığınakları ve Açık Hava Yerleşimleri**

Konya'da eski Hotamış Gölü'nün güney kıyısında yer alır. 1993 yılından itibaren Dr.Trevor Watkins ve Dr. Douglas Baird tarafından kazılmıştır.

Pınarbaşı'nda Epi-paleolitik döneme ait buluntuların yanında Neolitik Çağ buluntuları da vardır. Aynı bölgede Neil Roberts tarafından G.Ö. 13.000 ile 7.000 yılları arasında bölgede meydana gelmiş ortamsal değişiklikler ile bu dönemde bölgede ortaya çıkan tarım ve hayvancılık arasındaki ilişkiler de araştırılmıştır.

Pınarbaşı'nın Epi-paleolitik dönem yontmataş endüstrisi; tek kutuplu, iki kutuplu ve çapraz kutuplu çekirdeklerden çıkarılan dilgicik üretimi ile karakterizedir. Çekirdekler çok küçüktür ve hiçbiri 40 mm.'den daha iri değildir. Yontmataş endüstrinin %60'ı obsidiyen ve %40'ı ise çakmaktaşı ve boynuz taşındandır. Aletlerin %80'i ise obsidiyen taşımaları üzerine yapılmıştır. En yakın obsidiyen kaynağı yaklaşık 150 km. mesafededir. Bu olgu, ya bu insanların hareket alanlarını ya da o bölgedeki insanlarla olan mal değişim olasılığını gündeme getirmektedir (Douglas Baird ile kişisel görüşme).

- **Tekkeköy (Tekeköy)-A Mağarası**

Samsun'da Tekkeköy mevkiinde, Fındıcak Deresi vadisindeki sığınaklardan "A kaya sığınağı" buluntularıyla temsil edilir. İlk kez Kökten tarafından bulunmuş ve kazılmıştır.

Buradan ele geçen mikrolitler 3 ayrı seriye ayrılır. Birinci seriyi mikroburin'ler, ikinci seriyi kazıyıcılar ve üçüncü seriyi de araştırmacıların deyimiyle "tıpsız mikrolitler" teşkil etmiştir. Burada III. tabakanın üst yarısında mikrolitlere az rastlanmış ve alt yarı tabakasıyla IV. tabaka kültür materyali bakımından sterildir. Yazarlar tarafından Tekeköy mikrolitlerinin morfoloji ve tipoloji bakımından Polonya Mezolitik (*Chwalibogowicien* ve kısmen *Tardenovazien*) endüstrisi ile karşılaştırılabileceği belirtilmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar:

- ✓ Metin Kartal, 2009, Türkiye'de Epi-paleolitik Dönem: Son Avcı-Toplayıcılar